

'Juist diergevecht populair in Afrika'

Interview

Anna Sparreboom (30)

Opvallend veel sporen zijn er gevonden van dierspelen in de Romeinse gebieden in Noord-Afrika. Iedereen was erbij: de elite, maar ook slaven en vrouwen.

Van onze verslaggever
Cor Speksnijder

Denk aan het oude Rome en je ziet het Colosseum voor je, waarin gladiatoren elkaar afslachten. Minder bekend is dat in de Romeinse buitengebieden in Noord-Afrika andere vormen van volksvermaak populair waren: niet zozeer de gevechten van man tot man, maar vooral krachtmetingen tussen mens en dier. Dappere mannen namen het in een amfitheater voor een joelend publiek op tegen beren, luipaarden of leeuwen.

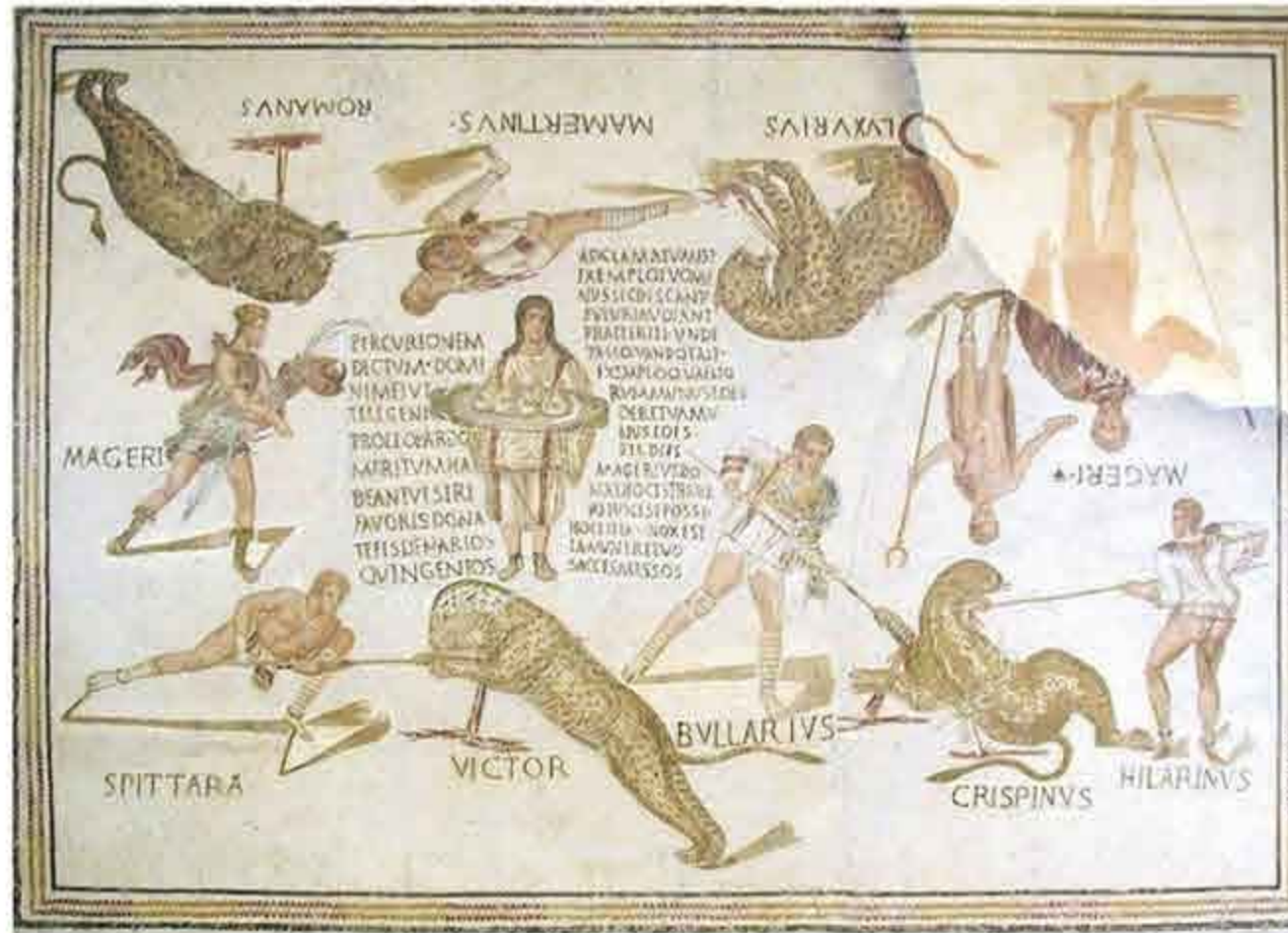
Wat in Rome gold als topvermaak, werd in de provincies niet klakkeloos geïmiteerd, zegt historica Anna Sparreboom. Deze week promoveert ze aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift over jachtspektakels - *venationes* - in het door de Romeinen veroverde Noord-Afrika.

Wat viel er te beleven bij zo'n schouwspel?

'Het programma, dat meestal een hele dag duurde, begon met de minst spannende acts - een dansende beer, het naspelen van een mythe waarin dieren voorkwamen. Ik heb gelezen dat een terdoodveroordeelde moest vliegen als Icarus en met nepleugels ergens van af werd gooid.

'Vervolgens kwam er een nagespeelde jacht, waarbij een of meer mannen met speren, zwaarden of pijl en boog gingen 'jagen' op dieren die waren losgelaten in de arena. Om het aantrekkelijk te maken, werden zo veel mogelijk bijzondere beesten opgevoerd: struisvogels, herten, wilde geiten, everzwijnen.

'Hoogtepunt van het programma was het directe gevecht van man tot dier: één vechter tegenover een leeuw, luipaard of beer.'

Gevecht tussen vier luipaarden en vier vechters op een mozaïekvloer uit begin 3de eeuw na Christus, gevonden in Smirat in Tunesië.

Historica Anna Sparreboom haalde in 2007 haar bachelor geschiedenis in Utrecht. Na een master oudheidstudies aan de VU en in Rome, promoveert ze deze week aan de Universiteit van Amsterdam.

Verloor de mens weleens?

'Dat zal wel zijn voorgekomen. Er bestaan afbeeldingen van vechters die zwaargewond zijn of voorlijk op de grond liggen. Maar we hebben geen gedetailleerde beschrijvingen van het lot van dierenvechters.'

Wat was er zo boeiend aan?

'De onzekerheid over de afloop. Iedereen hoopte en verwachtte dat de vechter zou winnen, maar er was altijd een kans dat hij het on-

derspit zou delven. Verder was alles eromheen - het theater, de muziek - bedoeld om te vermaken.

Kon iedereen er naartoe?

'Iedereen - slaven, vrouwen, de elite - kon naar binnen. Elke groep had zijn eigen vak. De senatoren zaten vooraan. Hoe lager je sociale status, hoe hoger je plek in de arena.'

Wat was de functie van deze voorstellingen?

'In Rome, centrum van een wereldrijk, werd het spektakel aangeboden door de keizer. De dieren symboliseerden de overwonnen gebieden. In Noord-Afrika vormden leeuwen en luipaarden, in tegenstelling tot in Rome, een reëel gevaar voor boeren en hun vee. Daarom denk ik dat de culturele betekenis van de dierspelen voor toeschouwers in Noord-Afrika anders was dan voor het publiek in Rome, waar het ging om het elimineren van het wilde gevaar uit de veroverde streken.

'Toeschouwers waren fan of juist tegenstander van bepaalde teams van vechters; dat schiep een onderlinge band. In het amfitheater van Carthago zijn zogeheten vloektabletten gevonden. Dat zijn loden plaatjes waarin magische spreuken zijn gekrast en waarmee de demonen werden opgeroepen om een bepaalde vechter te laten verliezen.

'Vechters hadden een lage maatschappelijke status en hun rechtspositie was slecht, maar ze konden populair worden door goed te presteren in de arena. Sommige dappere strijders kregen zelfs een grafmonument.'

Wat waren de belangrijkste bronnen voor uw onderzoek?

'Romeinse teksten, grafinscripties en mozaïekvloeren met voorstellingen van gevechten met wilde dieren. Daarvan zijn er opvallend veel gevonden in het noorden van Afrika. Die mozaïeken waren voor mij aanleiding onderzoek te doen naar de populariteit van de spektakelspele-

'Aan het eind van de tweede eeuw na Christus neemt in Afrika de belangstelling voor gevechten met gladiatoren af. Dat gebeurde ook in Rome, maar later. Het hoogtepunt van de diergevechten in Noord-Afrika was in de 2de tot en met de 4de eeuw na Chr.'

Is het verdwijnen van leeuwen en panthers uit Noord-Afrika te wijten aan de Romeinen?

'Tot het begin van de 20ste eeuw waren er leeuwen en luipaarden in Noord-Afrika, al waren het er erg weinig. Er zijn onderzoekers die de afname toeschrijven aan de Romeinen, anderen wijzen vooral op het oprukken van de Sahara en de bevolkingsgroei.'

Is er een overeenkomst met de stierengevechten in Spanje?

'Ja. Het Spaanse publiek vindt het belangrijk dat een stierenvechter vaardig, krachtig en moedig is. Het publiek waardeert het niet als de stierenvechter bij de genadeklap mist en het dier langer laat lijden. Dat las ik ook in Romeinse teksten.'

Hoe keken de Romeinen tegen dieren aan?

'Ze hadden respect voor de kracht en schoonheid van exotische dieren, al beschouwden ze die ook als gevaarlijk. Bescherming van wilde dieren is in de geschiedenis uitzonderlijker dan de wijze waarop de Romeinen dieren behandelden.'